

Epäasiallinen käytös, vihapuhe ja maalittaminen

Ihmisoikeussopimuksen 10. artiklan mukaan jokaiselle kuuluu sananvapaus eli vapaus ilmaista mielipiteitään julkisesti, kuitenkin niin, että mielipiteiden ilmaiseminen ei loukkaa toisen ihmisen kunniaa ja yksityisyyttä tai riko hänen ihmisoikeuksiaan. Sananvapaus ei ole siis rajoittamatonta. Kenenkään ei tarvitse sietää kohtuutonta arvostelua.

Mitä on epäasiallinen käyttäytyminen somessa?

Epäasiallista käytöstä ovat esimerkiksi seuraavat:

- ✓ Henkilöä väheksyvät, pilkkaavat, loukkaavat, nöyryyttävät tai vihjailevat kommentit
- ✓ Työsuorituksen jatkuva ja perusteeton arvostelu, mustamaalaaminen
- ✓ Perättömien tietojen ja juorujen levittäminen
- ✓ Aiheeton arvostelu ja väärin syytösten esittäminen
- ✓ Henkilön mitätöinti
- ✓ Aiheettomat kiusaamissytykset
- ✓ Henkilöön kohdistuva uhkailu tai pelottelu
- ✓ Sukupuolinen tai rasistinen häirintä.

Mitä on vihapuhe?

Suomessa käytetään yleisesti vihapuheen määritelmänä Euroopan neuvoston ministerikomitean suositusta. Euroopan neuvoston vihapuhetta koskevan suosituksen mukaan vihapuhe on sellaista ilmaisua, jolla levitetään, yllytetään, edistetään tai oikeutetaan rotuvihaa, muukalaisvihaa, antisemitismiä tai muunlaista vihaa, joka perustuu suvaitsemattomuuteen mukaan lukien suvaitsemattomuus, jota ilmaistaan vihamielisenä kansallismielisyytenä ja etnosentrisyytenä, syrjintänä ja vihamielisyytenä vähemmistöjä, maahanmuuttajia ja maahanmuuttajataustaisia vastaan.¹

¹ Sanat ovat tekoja. Vihapuheen ja nettikiusaamisen vastaisten toimien tehostaminen. Sisäministeriön julkaisuja 2019:23

Mitä on maalittaminen?

Maalittamisella tarkoitetaan järjestelmällistä toimintaa, jolla pyritään vaientamaan ihmisiä tai vaikuttamaan heidän toimintaansa esimerkiksi uhkailemalla tai levittämällä heidän yksityisluontoisia (tai perättömiä) tietojaan internetissä. Maalittajien tavoitteena on vaientaa kohteensa, ja pitkässä juoksussa jo maalittamisen pelko voi vaikuttaa siihen, mitä puheenaiheita julkisuudessa käsitellään ja miten. Vaikka maalittaminen kohdistuu suoraan vain yhteen ihmiseen, se vahingoittaa laajemminkin oikeusvaltiota sekä sananvapausilmapiiriä rajoittamalla ihmisten halukkuutta tai uskallusta ilmaista itseään, sekä kaventamalla samalla yleisön oikeutta saada tietoa siitä, mitä yhteiskunnassa ajatellaan ja tapahtuu.²

Maalittaminen on tyypillisesti ryhmätoimintaa, joka tapahtuu ryhmässä tai ryhmää hyödyntäen. Voidaan jopa sanoa, että siihen usein kuuluu joukkovoiman käyttöä.³

Maalittamisessa on tyypillisesti kysymys siitä, että kohteeksi valkoidusta henkilöstä esitetään perättömiä tai häntä muuten halventavia tietoja tai että hänen yksityiselämänsä koskevia tietoja levitetään taikka että häntä uhataan. Toimintaan osallistuvat myös yllyttävät toisia esittämään kohteeksi valitusta henkilöstä vastaavalla tavalla loukkaavia tietoja tai häneen kohdistuvia uhkauksia. Toimintaan osallistuvat toimivat enemmän tai vähemmän järjestäytyneesti. Toiminta voi olla pitkäkestoista. Tietojen esittäminen ja levittäminen tapahtuu pääsääntöisesti verkossa toimivissa joukkotiedotusvälineissä kuten esimerkiksi internetin keskustelupalstoilla tai muissa sosiaalisen median alustoilla. Sosiaalisessa mediassa kohdehenkilö pystytään helposti häpäisemään laajan yleisön edessä.⁴

Syksyllä 2021 voimaan tulleen rikoslain muutoksen (HE226/2020) myötä laitton uhkaus voi olla virallisen syytteen alainen, jos laitton uhkaus kohdistuu henkilöön hänen työtehtävänsä vuoksi eikä rikoksentehtäjä kuulu työpaikan henkilöstöön. Syyttäjä saa nostaa syytteen laittomasta uhkauksesta myös, jos teko kohdistuu henkilöön hänen julkisen luottamustehtävänsä vuoksi.⁵ (<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210698>)

² Korpisaari, Päivi. Sananvapaus verkossa –yksilöön kohdistuva vihapuhe ja verkkoalustan ylläpitäjän vastuu. Lakimies 7–8/2019, s. 930. <https://www.edilex.fi/lakimies/20325.pdf>

³ Poliisihallituksen, Valtakunnansyyttäjän ja käräjäoikeuksien laamannien allekirjoittama aloite 17.6.2019 ID-19121964 s. 8.

⁴ Valtioneuvoston selvitys 2020:3: Järjestelmällinen häirintä ja maalittaminen – Lainsäädännön arviointia, Mika Illman

⁵ OM045:00/2019

Kauhavan kaupungin toimintamalli epäasialliseen somekäyttämiseen sekä maalittamiseen puuttumiseen

Kauhavan kaupunki ei hyväksy epäasiallista somekäyttämistä, vihapuhetta tai maalittamista. Kaupunki ei osallistu epäasialliseen tai maalittavaan keskusteluun. Kaupungin hallinnoimilta sivustoilta poistetaan välittömästi loukkaavat tai epäasialliset kirjoitukset ylläpitäjien toimesta.

Mikäli koet itse joutuneesi ikävän kirjoittelun tai maalittamisen kohteeksi tai huomaat ko. kirjoittelua kaupungin työntekijöistä, viranhaltijoista tai luottamushenkilöistä:

1. Tallenna kirjoitus ja verkko-osoite. Ota kuvakaappaus ruudulta tai kännykällä kuva, josta käy ilmi missä sivustolla loukkaava kirjoitus on ja milloin.
 - ✓ Mikäli kyseessä on kaupungin sivusto, ilmoita välittömästi asiasta viestintä- ja markkinointikoordinaattorille, joka voi poistaa kirjoituksen.
2. Ilmoita asiasta kaupungin ao. esimiehelle, joka ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin.
 - ✓ Mikäli kyseessä on kaupungin työntekijän kirjoitus, esimies ottaa asian puheeksi ko. henkilön kanssa ja tekee selväksi, että tällainen toiminta ei ole sallittua eikä työnantaja sitä hyväksy. Asian taustat selvitetään ja keskustellaan kasvokkain asianomaisten henkilöiden kanssa.
 - ✓ Mikäli kyseessä on luottamushenkilön kirjoitus, kaupunginhallituksen tai kaupunginvaltuuston puheenjohtaja voi tarvittaessa pyytää luottamushenkilöä poistamaan kirjoituksen itse ko. sivustolta ja pyytää tarvittaessa asianomaiset henkilöt keskustelemaan asiasta kasvokkain.
 - ✓ Mikäli kirjoittajan henkilöllisyydestä ei ole tietoa, tehdään ensisijaisesti yhteydenotto sivuston ylläpitäjälle loukkaavan kirjoituksen poistamiseksi. Keskustellaan tarpeesta ottaa yhteys nettipoliisiin tai tehdä rikosilmoitus.

Tulee muistaa, että vaikka kyseessä ei olisikaan rikoksen tunnusmerkit täyttävä toiminta, niin somessa alkanut tai sinne levinnyt negatiivinen keskustelu heikentää työskentelyilmapiiriä ja aiheuttaa ristiriitoja ja turhaa kitkaa. Tämän lisäksi se aiheuttaa negatiivisen kuntakuvan muodostumista. Julkinen riitely ja asioiden repostelu luo ikävän kaupungin mainetta – kukaan ei halua muuttaa tai tulla töihin riitaisen maineen paikkakunnalle.

Maalittamisen kohteeksi joutunut kaupungin työntekijä voi tarvittaessa käyttää työterveyshuollon asiantuntijapalveluita.